УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

MANAGEMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF CONSTRUCTION ENTERPRISES BASED ON RESOURCE POTENTIAL

УДК 69.003:658.589:332.142.6
DOI: https://doi.org/10.32782/dees.17-19

Гойко А.Ф.[1]
к.е.н., професор,
Київський національний університет архітектури та будівництва
Цифра Т.Ю.[2]
к.е.н., доцент,
Київський національний університет архітектури та будівництва
Гойко О.А.
здобувач,
Київський національний університет архітектури та будівництва

Hoiko Anatolii
Kyiv National University of Construction and Architecture
Tsyfra Tetiana
Kyiv National University of Construction and Architecture
Hoiko Oleksandr
Kyiv National University of Construction and Architecture

Стаття присвячена дослідженню управління стійким розвитком будівельних підприємств на основі оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу. Авторами доведено, що стійкість бізнесу полягає у здатності протистояти дестабілізуючим ризикам. Запропоновано авторське трактування економічної стійкості та розроблено механізм управління сталим розвитком підприємства з комплексною оцінкою ресурсного потенціалу. Розкрито методику оцінки на прикладі умовних будівельних підприємств. Стійкий розвиток можна відобразити як антикризовий, безперервний, стабільний процес, який спрямований на підвищення економічної ефективності підприємства з одночасним підвищенням рівня відповідальності. Обґрунтовано роль контролінгу як ефективного механізму саморегулювання малого та середнього бізнесу, що забезпечує стійкий антикризовий розвиток.

Ключові слова: *економіка підприємництва, бізнес-структури, система, бізнес-процеси, ресурсний потенціал, економічна стійкість підприємства, ефективність ресурсного потенціалу підприємницьких структур, контролінг, економічна безпека, сталий розвиток, антикризове управління, механізм.*

The article is devoted to the study of the theoretical and methodological principles of managing the sustainable development of a construction enterprise based on the development of a methodology for assessing and analyzing the efficiency of resource potential use. The authors show that business sustainability means, in essence, resilience to risk factors that destabilize its production and economic activities, and on this basis the author's interpretation of the economic sustainability of enterprises is proposed. The article then analyzes the main functional elements of economic sustainability. Based on the presented material, a mechanism for managing the sustainable development of an enterprise is proposed based on the proposed methodology for assessing and analyzing the efficiency of resource potential use, which is a generalizing characteristic of an enterprise obtained as a result of studying a set of indicators containing data on the results of its production and economic activities. The article gradually reveals the methodology and testing on the example of economic indicators of a number of conditional business structures of the construction industry. The article substantiates that the concept of sustainable development of the business structure involves a number of consecutive stages and gives an idea of controlling as a comprehensive concept and an effective mechanism for self-regulation of small and medium-sized businesses, which provides feedback in the systemic management circuit. Sustainable development can be reflected as an anti-crisis, continuous, stable process, which is aimed at increasing the economic efficiency of the enterprise while simultaneously increasing the level of responsibility. Based on this material, trends and patterns have been identified that dictate the need to apply controlling in business practice. In Ukrainian conditions, the situation with the use of controlling is complicated by the insignificant experience of its application in domestic management practice, even in the field of large business.

Key words: *economics of entrepreneurship, business structures, system, business processes, resource potential, economic sustainability of the enterprise, efficiency of the resource potential of business structures, controlling, economic security, sustainable development, anti-crisis management, mechanism.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних економічних трансформацій будівельні підприємства стикаються з ризиками, які дестабілізують їхню діяльність, у зв'язку з чим постає потреба розробки ефективних механізмів управління сталим розвитком. Особливої актуальності набуває впровадження комплексної оцінки ресурсного потенціалу та адаптація концепції контролінгу як інструменту саморегулювання підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над питанням забезпечення стійкого і сталого розвитку підприємств працювало багато вчених, У цілому ці питання розглядалися в роботах таких провідних зарубіжних та вітчизняних вчених, як Porter M.E. On Competition. [1], Hammer M., Champy J. [2], Davenport T.H. [3], Бєлєнкова О.Ю. [4], Гойко А.Ф. [5], Квятковська Л.А. [6], Коблянська І.І. [7], Кравченко М.О. [8], Рижакова Г.М. [9], Сорокіна Л.В. [10], Стеценко С.П. [11], Філіпішина Л.М. [12]. Водночас, попри ґрунтовні теоретичні та прикладні розробки, недостатньо досліджено питання інтеграції комплексної оцінки ресурсного потенціалу в механізм управління сталим розвитком будівельних підприємств, а також адаптації контролінгу як системного інструменту для забезпечення економічної стійкості малого та середнього бізнесу в умовах сучасних кризових викликів.

Постановка завдання: метою дослідження є аналіз сучасної методологічної бази стійкого розвитку, її адаптація до мікрорівня підприємницьких структур підприємства та на цій основі розроблення методики сталого розвитку підприємства

[1] ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9591-0829
[2] ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7891-0467

з використанням оцінки та аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу, що є узагальнюючою характеристикою підприємства, отриманої в результаті вивчення сукупності показників, що містять дані про результати його виробничо-економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стійкий розвиток підприємства передбачає його успішне функціонування на ринку протягом тривалого часу за рахунок випуску та реалізації конкурентоспроможної продукції та отримання достатнього прибутку для економічного та соціального відтворення.

Слід зазначити, що спектр чинників та загроз економічної стійкості підприємства досить широкий. У спеціальній літературі [1,2] зазначається, що джерелами негативних впливів можуть за різних обставин бути усвідомлені або неусвідомлені дії людей, підприємства, в тому числі органів державної влади, міжнародних організацій або підприємств-конкурентів, а також інші збіги об'єктивних обставин, як: стан фінансової кон'юнктури на ринках, наукові відкриття та технологічні розробки, форсмажорні обставини та ін. У цих умовах забезпечення економічної стійкості підприємства залежить від того, наскільки ефективно його функціональним підрозділам вдається нейтралізувати загрози та мінімізувати соціальні, економічні та фінансові втрати.

При цьому варто підкреслити, що будь-яка підприємницька структура є, по суті, відкритою системою, котра зазнає весь спектр зовнішніх впливів. Структурний аспект проблеми передбачає виділення основних функціональних елементів економічної стійкості. Ними, на нашу думку, є матеріальні, фінансові, інформаційні, трудові, зокрема інтелектуальні та інноваційні ресурси. Результатом забезпечення стійкості розвитку підприємства є стабільність його функціонування та прибутковість фінансово-господарської діяльності. Таким чином, економічну стійкість підприємства можна охарактеризувати як стан суб'єкта господарювання, що визначається найбільш ефективним використанням його ресурсного потенціалу, що дозволяє йому здійснювати стійку динаміку і домагатися поставлених цілей бізнесу в умовах негативного впливу сукупності факторів внутрішніх і зовнішніх загроз. Особливе значення в системі управління стійким розвитком підприємства відводиться питанням розробки методів аналізу та оцінки ефективності використання її ресурсного потенціалу, оскільки саме ефективне управління ресурсним потенціалом є основою економічної стійкості функціонування підприємства на ринку [3; 5].

Разом з тим, для ухвалення правильних управлінських рішень, що відображають сутність стратегічного розвитку бізнесу, необхідно провести аналіз та дати оцінку ефективності використання ресурсного потенціалу за функціональними напрямками. На рис. 1 представлено механізм управління стійким розвитком підприємства з урахуванням запропонованої авторами методики оцінки та аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу.

Отже, запропонована авторами методика аналізу необхідна, з одного боку, для системної оцінки економічної стійкості підприємств, а з другого – визначення стану окремих функціональних підсистем його ресурсного забезпечення і формування інструментарію оцінки стану системи економічної безпеки будівельних підприємств.

Як правило, таке завдання виникає, коли необхідно дати узагальнюючу рейтингову оцінку ефективності використання ресурсного потенціалу кількох підприємств у системі забезпечення економічної стійкості

Запропонована авторами методика аналізу заснована на методі евклідових відстаней, який дозволяє враховувати як абсолютні величини кожного підприємства, так і ступінь їх близькості до показників підприємства-еталона. Відповідно до методики, необхідно координати порівнюваних підприємств висловити у частках відповідних координат підприємства-еталона, взятого за одиницю. Аналіз проводиться у кілька етапів.

Розглянемо їх більш детально. На першому етапі обґрунтовується система показників, що характеризують ефективність використання ресурсного потенціалу з позиції стану економічної стійкості підприємства. В результаті формується матриця вихідних даних (табл. 1).

Як зазначалося вище, основними функціональними ресурсними складовими підприємства є матеріальні, фінансові, інформаційні, інтелектуальні та інноваційні ресурси. Для оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу з позиції економічної стійкості підприємства необхідно визначити показники, які найповніше характеризують їхнє використання.

1. Матеріальні ресурси підприємства характеризуються коефіцієнтами використання виробничої потужності підприємства та коефіцієнтом фондовіддачі:

а) Коефіцієнт використання виробничої потужності підприємства характеризує ефективність використання виробничих потужностей.

Чим більше значення цього показника, тим ефективніше використовується встановлена потужність підприємства:

$$К_{вик.потуж} = ВП_{факт} / ВП_{розр}, \quad (1)$$

де $ВП_{факт}$ – фактичний обсяг реалізації продукції, грн;

$ВП_{розр}$ – потенційний (максимально можливий) обсяг випуску продукції з урахуванням встановленої потужності підприємства, грн.

Рис. 1. Механізм управління стійким розвитком підприємства

Джерело: сформовано автором

б) Коефіцієнт фондовіддачі характеризує частку вартості основних фондів, що припадають на 1 грн виробленої продукції.

$$К_{фон} = ВП_{факт} / ОФ_{ср}, \quad (2)$$

де $ВП_{факт}$ – фактичний обсяг реалізації продукції, грн.;

$ОФ_{ср}$ – середньорічна вартість основних засобів виробничого призначення, грн.

2. Фінансові ресурси підприємства характеризуються коефіцієнтом автономії та коефіцієнтом запасу фінансової стійкості підприємства:

а) Коефіцієнт автономії показує частку власних коштів у загальному обсязі ресурсів підприємства. Чим вища ця частка, тим вища фінансова незалежність підприємства:

$$К_{авт} = ВК / ВБ, \quad (3)$$

де ВК – власний капітал підприємства, грн;

ВБ – валюта балансу, грн.

б) Коефіцієнт запасу фінансової стійкості підприємства характеризує фінансовий стан чи фінансову стійкість підприємства. Чим вище цей показник, тим більше запас фінансової стійкості підприємства:

$$К_{зміц} = [(ВП_{факт} - ВП_{кр}) / ВП_{факт}]*100\%, \quad (4)$$

де $ВП_{факт}$ – фактичний обсяг реалізації продукції, грн;

$ВП_{кр}$ – дохід від реалізації продукції, що відповідає критичному обсягу чи порогу рентабельності, грн.

3. Трудові ресурси підприємства можна охарактеризувати за допомогою коефіцієнта забезпеченості трудових ресурсів та коефіцієнта продуктивності праці на одного працюючого співробітника підприємства:

а) Коефіцієнт забезпеченості трудовими ресурсами показує забезпеченість співробітниками, необхідними для виконання програми в рамках бізнес-плану підприємства і розраховується за такою формулою:

$$К_{зтр} = Т_{факт} / Т_{розр}, \quad (5)$$

де $Т_{факт}$ – фактична чисельність трудових ресурсів підприємства, чол.;

$Т_{розр}$ – розрахункова чисельність трудових ресурсів, необхідних для виконання програми, чол.

б) Рівень продуктивність праці на 1 працюючого, грн/чол. Показує обсяг виробленої продукції, що припадає на одного співробітника. Чим вище даний показник, тим вищий рівень продуктивності праці на підприємстві:

$$К_{пр\ пр} = ВП_{факт} / Т_{факт}, \quad (6)$$

де $ВП_{факт}$ – фактичний обсяг реалізованої продукції, грн.;

$Т_{факт.}$ – фактична чисельність трудових ресурсів підприємства, чол.;

4. Інформаційні ресурси підприємства характеризуються коефіцієнтом інформаційного забезпечення, а також коефіцієнтом інвестування в систему інформаційного забезпечення та безпеки.

а) Коефіцієнт інформаційного забезпечення демонструє ступінь інформаційного забезпечення виробничого процесу підприємства. Чим більша величина цього коефіцієнта, тим вищий рівень інформаційного забезпечення підприємства:

$$К_{зінф} = І_{факт} / І_{розр}, \quad (7)$$

де $І_{факт}$ – фактична наявність систем інформаційного забезпечення виробничого процесу, од.;

$І_{розр}$ – розрахункова (необхідна) кількість систем інформаційного забезпечення виробничого процесу, од.

б) Коефіцієнт інвестування у систему інформаційного забезпечення та безпеки показує рівень

вкладення коштів у інформаційне забезпечення діяльності підприємства і розраховується за такою формулою:

$$К_{інв\ інф} = ІН_{факт} / Інв_{факт}, \quad (8)$$

де $ІН_{факт}$ – фактичні інвестиції в систему інформаційного забезпечення та безпеки, грн;

$Інв_{факт}$ $ІН_{розр}$ (необхідні) інвестиції в систему інформаційного забезпечення та безпеки, грн.

5. Інноваційні ресурси підприємства характеризуються коефіцієнтами прибутковості інновацій та фінансування інноваційної діяльності підприємства:

а) Коефіцієнт прибутковості інновацій показує частку прибутку підприємства, безпосередньо отриману від впровадження у виробництво нововведень і розраховується за наступною формулою:

$$К_{пріннов} = П_{іннов} / П, \quad (9)$$

де $П_{іннов}$ – прибуток, безпосередньо отриманий від впровадження та реалізації нововведень у виробничий процес, грн;

П – сумарна (валова) величина прибутку підприємства, грн.

б) Коефіцієнт фінансування інноваційної діяльності підприємства демонструє рівень його витрат на проведення НДДКР і, по суті, показує рівень фінансування наукових досліджень та розробок у сумарних витратах на виробництво. Коефіцієнт обчислюється за такою формулою:

$$К_{нддкр} = В_{нддкр} / В_{повн}, \quad (10)$$

$В_{нддкр}$ – витрати на проведення НДДКР, грн;

$В_{повн}$ – сумарні (повні) витрати підприємства на виробництво, грн.

Таким чином, розглянуті показники пропонуються для оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. На їх основі формується матриця вихідних даних (див. табл. 1).

Для проведення практичного аналізу за даною методикою нами обрано 5 умовних будівельних підприємств: А, Б, В, Г, Д . У табл.1 β – коефіцієнт значимості показника у системі оцінки ефективного використання ресурсного потенціалу підприємства. Сумарне значення цього показника дорівнює одиниці, тобто.

$$\Sigma\beta_i = 1{,}0,\ i = 1, \ldots 10. \quad (11)$$

На другому етапі аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу в системі сталого розвитку підприємства на основі багатовимірного порівняльного аналізу у кожній графі визначається максимальне значення показника, що приймається за одиницю. Потім усі показники цієї графи (A_{ij}) діляться на максимальну величину значення еталонного підприємства (max A_{ij}):

$$N_{ij} = A_{ij} / \max A_{ij}, \quad (12)$$

В результаті формується матриця стандартизованих коефіцієнтів (nij), що подана у табл. 2.

На третьому етапі аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу всі елементи

Таблиця 1

Матриця початкових даних (вибіркові показники, що характеризують рівень використання ресурсного потенціалу підприємницьких структур)

Підприємство	Показники використання матеріальних ресурсів		Показники використання фінансових ресурсів		Показники використання трудових ресурсів		Показники використання інформаційних ресурсів		Показники використання інноваційних ресурсів	
	К	*К*	*К*	*К*	*К*	*К*	*К*	*К*	*К*	*К*
А	0,6	0,98	0,44	0,12	0,7	0,94	0,35	0,25	0,08	0,05
Б	0,54	0,62	0,48	0,14	0,65	0,75	0,48	0,22	0,12	0,1
В	0,48	0,57	0,51	0,11	0,68	0,80	0,51	0,38	0,09	0,08
Г	0,82	1,53	0,67	0,41	0,84	120	0,7	0,72	0,24	0,25
Д	0,75	1,12	0,78	0,32	0,78	100	0,71	0,64	0,18	0,21
β	0,1	0,05	0,05	0,15	0,05	0,1	0,1	0,15	0,1	0,15

Джерело:сформовано автором

Таблиця 2

Матриця стандартизованих коефіцієнтів

Підприємство	Показники									
	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	N_6	N_7	N_8	N_9	N_{10}
А	0,73	0,64	0,56	0,29	0,53	0,78	0,49	0,35	0,33	0,2
Б	0,65	0,4	0,61	0,34	0,77	0,62	0,67	0,3	0,5	0,4
В	0,58	0,37	0,65	0,26	0,8	0,66	0,71	0,52	0,37	0,32
Г	1	1	0,85	1	1	1	0,98	1	1	1
Д	0,91	0,73	1	0,78	0,92	0,83	1	0,89	0,75	0,8

Джерело:сформовано автором

матриці зводяться у квадрат. Причому якщо завдання вирішується з урахуванням різної ваги показників, то отримані квадрати множаться на величину відповідних вагових коефіцієнтів, встановлених експертним шляхом, після чого результати підсумовуються за рядками (табл. 3).

$$Q_j = \beta_1 * N_{1j}^2 + \beta_2 * N_{2j}^2 + \ldots + \beta_n * N_{nj}^2 . \qquad (13)$$

На четвертому етапі аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу підприємницьких структур оцінки Q_j розміщуються за рангом, і визначається місце кожного підприємства за рівнем ефективності використання ресурсного потенціалу. Перше місце посідає підприємство, якому відповідає найбільша рейтингова оцінка, друге місце – підприємство , яке має наступний за ним результат і т.д.

Як випливає з даних таблиці, в результаті проведеного аналізу лідером з ефективності використання ресурсного потенціалу серед вивчених підприємств стало підприємство "Г" з результатом – 0,892. На друге місце вийшло підприємство "Д" з рейтинговою оцінкою 0,737. Можна стверджувати, що ці підприємства мають досить високу ефективність використання ресурсного потенціалу. Цей результат є відображенням ефективної системи організації та управління діяльністю підприємницької структури, яка використовує стратегічне планування, аналіз, контролінг та принципи маркетингу. Сукупність даних функціональних напрямів дозволило підприємствам забезпечити високу ефективність та стійкість функціонування на цільових сегментах ринку.

Замикають обстеження підприємства, наведені за рівнем зменшення рейтингового показника. Це підприємство «А» (0,276), «В» (0,257) та «Б» (0,249). Для підвищення ефективності функціонування їм необхідно провести комплекс заходів щодо вдосконалення системи управліннями функціональними ресурсними складовими підприємства. Це, на наш погляд, дозволить найбільш ефективно використовувати ресурсний потенціал, що знаходиться в їхньому розпорядженні. Крім того, на підприємствах цієї групи доцільно використання системи ризик-менеджменту, яка враховуватиме весь ризиковий профіль структури (як зовнішні, так і внутрішні ризики) та проводити превентивне управління ризиками.

Загалом запропонована авторами методика багатовимірного порівняльного аналізу ефективності використання ресурсного потенціалу має, на наш погляд, певні переваги до яких відносяться:

– комплексність підходу до оцінки економічної ефективності використання ресурсного потенціалу в системі стабільності підприємства;

– використання фактичних переваг підприємств-конкурентів і ступінь їх наближення до показників, обраних за еталон;

– можливість уникнути впливу суб'єктивних чинників [9; 10].

На нашу думку, дана методика оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу може стати повноцінною та інформативною базою для розроблення організаційно-управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку підприємства.

Необхідно відзначити, що забезпечення сталого розвитку кожного конкретного підприємства є комплексною системою напрямів, заходів та методів, які, залежно від стану підприємства та факторів зовнішнього середовища, що визначаються індивідуально. Процес забезпечення економічної стійкості підприємства починається із розробки його стратегії. У стратегії задаються кількісні та якісні показники, передбачається найбільш оптимальна система використання ресурсного потенціалу, розробляються організаційні заходи та взаємодія структурних підрозділів [5; 8].

Концепція сталого розвитку підприємства передбачає проведення наступних етапів:

1. Встановлення стратегічних цілей та завдань сталого розвитку підприємства.

2. Виявлення негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які дестабілізують сталий розвиток.

3. Визначення критеріїв та показників ефективного використання ресурсного потенціалу підприємства.

Таблиця 3

Результати порівняльної оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємницьких структур

Підприємство	Показники										
	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	N_6	N_7	N_8	N_9	N_{10}	Q_j
А	0,05	0,02	0,01	0,01	0,03	0,06	0,06	0,02	0,01	0,006	0,276
Б	0,04	0,01	0,01	0,017	0,029	0,038	0,043	0,013	0,025	0,024	0,249
В	0,033	0,006	0,021	0,01	0,032	0,043	0,044	0,04	0,013	0,015	0,257
Г	0,1	0,05	0,036	0,15	0,05	0,01	0,096	0,15	0,1	0,15	0,892
Д	0,082	0,026	0,05	0,09	0,042	0,068	0,1	0,118	0,056	0,105	0,737

Джерело:сформовано автором

4. Формування системи методів оцінки та аналізу господарських ризиків.

5. Розрахунок необхідного ресурсного забезпечення з метою стійкого функціонування ринку.

6. Розробка та вдосконалення методів забезпечення економічної стійкості підприємства з урахуванням зміни факторів внутрішнього і зовнішнього середовища [6; 7].

Особливе місце у системі сталого розвитку підприємства у сучасних умовах належить контролінгу. Контролінг виконує управлінську функцію та охоплює такі напрямки, як планування, облік, контроль, організація ресурсного забезпечення та ін. Необхідно відзначити, що у світовій практиці накопичено великий досвід використання методів контролінгу у великих корпоративних структурах. Проте зміни, що відбуваються в економіці, ініціюють об'єктивну потребу у використанні контролінгу як комплексної концепції управління підприємствами малого та середнього бізнесу, що становлять основу господарської системи.

В основі контролінгу як концепції системного управління підприємством лежить прагнення забезпечити успішне функціонування організаційної системи шляхом:

– орієнтації на ефективну роботу підприємства у довгостроковій перспективі;

– структурування процесу управління та виділення циклів для забезпечення процесів планування, контролю за виконанням планів та прийняття коригувальних рішень [4; 13-15];

– формування організаційної структури, орієнтованої на досягнення стратегічних та оперативних цілей;

– створення інформаційної системи, адекватної завданням цільового управління підприємством [4; 11].

Формування та реалізація системи контролінгу обумовлені такими тенденціями та закономірностями:

– вимушене переорієнтування систем управління підприємством через нестабільність зовнішнього середовища з контролю минулого та поточного стану на стратегічний аналіз майбутнього;

– ускладнення системи управління підприємством, яке вимагає формування механізму регуляції всередині самої виробничо-економічної системи;

– посилення та ускладнення інформаційних потоків на підприємстві, що потребує створення адекватної системи інформаційного забезпечення прийняття організаційно-управлінських рішень;

– ускладнення всього процесу управлінської діяльності підприємницької структури, що зумовлює необхідність об'єднання навколо цієї проблеми різних галузей знання [12].

Таким чином, контролінг займає особливе місце в управлінні підприємством, перебуваючи на перетині обліку, інформаційного забезпечення, контролю та координації. Він пов'язує воєдино всі ці функції, інтегрує та координує їх, причому не підміняє собою управління підприємством, а лише переводить його на якісно новий рівень. Контролінг, по суті, є своєрідним механізмом саморегулювання на підприємстві, що забезпечує зворотній зв'язок у системному контурі управління.

Зазначимо, що в українських умовах ситуація щодо використання контролінгу ускладнюється незначним досвідом його застосування у вітчизняній практиці управління.

Висновки. Отже, підбиваючи підсумки, зазначимо, що забезпечення економічної стійкості підприємства – це перманентний процес, спрямований на реалізацію продуманої стратегії з метою запобігання можливим збиткам та досягненню максимального рівня захищеності суб'єкта підприємницької діяльності в сучасному та майбутньому. Стійкий розвиток підприємства на ринку в умовах негативних факторів ризику забезпечується своєчасним формуванням та реалізацією відповідної стратегії у тому числі системи контролінгу, чіткою логічною схемою виявлення та ліквідації можливих небезпек та загроз.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Porter M. E. On Competition. Boston : Harvard BusSchool, 1998. 608 p.

2. Hammer M., Champy J. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. New York : Harper Business, 1993. 223 p.

3. Davenport T. H. Process Innovation: Reengineering Work Through Information Technology. Boston, Mass. : Harvard Business School Press, 1993. 337 p.

4. Бєлєнкова О. Ю. Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на основі моделі сталого розвитку : монографія. Київ : Ліра-К, 2020. 512 с.

5. Гойко А. Ф., Сорокіна Л. В., Скакун В. А. Емпіричне оцінювання безпеки економічного розвитку підприємств будівництва: європейський аспект. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2019. № 40. С. 3–18.

6. Квятковська Л. А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1 (48). С. 85–89.

7. Коблянська І. І. Планування і контроль на підприємстві : навч. посіб. Суми : СНАУ, 2015. 271 с.

8. Кравченко М. О. Системно-структурна концепція економічної стійкості підприємств : монографія. Київ : ПП Вишемирський В. С., 2017. 460 с.

9. Рижакова Г. М. Теоретичні основи розвитку моніторингових і діагностичних систем в управлінні підприємством. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2013. № 29/2. С. 31–43.

10. Сорокіна Л. В., Гойко А. Ф., Скакун В. А. Методика експрес-діагностики результативності управ-

ління бізнес-процесами діючих підприємств. *Економічний простір*. 2010. № 39. С. 277–286.

11. Стеценко С. П. Показники-індикатори економічної безпеки будівельних підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2014. Вип. 36/2. С. 141–145.

12. Філіпішина Л. М. Інтегральна оцінка стійкості розвитку промислових підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 19. С. 280–285.

13. Моголівець А., Локтіонова Я., Горбенко С. Аналіз українського ринку будівництва та рейдерських захоплень в контексті економічної безпеки та соціальної відповідальності. *Шляхи підвищення ефективності будівництва*. 2024. Вип. 54(1). С. 211–224.

14. Моголівець А. А., Сисько О. Г., Кирилов І. В. Стратегічні підходи до забезпечення надійності та економічної безпеки девелоперських компаній на ринку житлового будівництва. *Проблеми генезису економіки інтелектуально-інноваційного капіталу* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5–6 листоп. 2024 р.). Київ : КНУБА, 2024. С. 286–288.

15. Моголівець А. А. Моделі і методи регулювання фінансової стійкості будівництва в умовах економічної циклічності : монографія. Київ : Ліра-К, 2023. 204 с.

REFERENCES:

1. Porter M. E. (1998) On competition. Boston:Harvard Business School, 608 p.

2. Hammer M., Champy J. (1993) Reengineering the corporation: A manifesto for business revolution. New York: Harper Business, 223 p.

3. Davenport T. H. (1993) Process innovation: Reengineering work through information technology. Boston: Harvard Business School Press, 337 p.

4. Bielienkova O.Yu. (2020) Stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia konkurentospromozhnosti budivelnykh pidpryiemstv na osnovi modeli staloho rozvytku : monohrafiia [Strategy and mechanisms for ensuring the competitiveness of construction enterprises based on the sustainable development model: Monograph]. Kyiv: Lira-K, 512 p.

5. Hoiko A. F., Sorokina L. V., Skakun V. A. (2019) Empirychne otsiniuvannia bezpeky ekonomichnoho rozvytku pidpryiemstv budivnytstva: yevropeiskyi aspekt [Empirical evaluation of economic development security of construction enterprises: European aspect]. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, no. 40, pp. 3–18. (in Ukrainian)

6. Kviatkovska L. A. (2013) Vprovadzhennia pryntsypiv kontseptsii staloho rozvytku u diialnist pidpryiemstv [Implementation of sustainable development concept principles in enterprise activities]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 1(48), pp. 85–89. (in Ukrainian)

7. Koblianska I. I. (2015) Planuvannia i kontrol na pidpryiemstvi : pidruchnyk [Planning and control in the enterprise: Textbook]. Sumy: SNAU, 270 p. (in Ukrainian)

8. Kravchenko M. O. (2017) Systemno-strukturna kontseptsiia ekonomichnoi stiikosti pidpryiemstv: monohrafiia [System-structural concept of economic sustainability of enterprises: Monograph]. Kyiv: PP Vyshemirskyi V. S., 248 p. (in Ukrainian)

9. Ryzhakova H. M. (2013) Teoretychni zasady rozvytku system monitorynhu ta diahnostyky v upravlinni pidpryiemstvamy [Theoretical foundations for the development of monitoring and diagnostic systems in enterprise management]. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, vol. 29(2), pp. 31–43. (in Ukrainian)

10. Sorokina L. V., Hoiko A. F., Skakun V. A. (2010) Metodyka ekspres-diahnostyky otsiniuvannia efektyvnosti upravlinnia biznes-protsesamy na aktyvnykh pidpryiemstvakh [Express diagnostics methodology for assessing the effectiveness of business process management in active enterprises]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 39, pp. 277–286. (in Ukrainian)

11. Stetsenko S. P. (2014) Indykatory ekonomichnoi bezpeky budivelnykh pidpryiemstv [Indicators of economic security of construction enterprises]. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, vol. 36(2), pp. 141–145. (in Ukrainian)

12. Filipishyna L. M. (2017) Intehrovana otsinka stiikosti rozvytku promyslovykh pidpryiemstv [Integrated assessment of industrial enterprises' development sustainability]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 19, pp. 280–285. (in Ukrainian)

13. Moholivets A., Loktionova Ya., Horbenko S. (2024) Analitychnyi ohliad rynku budivnytstva v Ukraini ta problematyky reiderstva u konteksti ekonomichnoi bezpeky ta sotsialnoi vidpovidalnosti [Analysis of the Ukrainian construction market and raider attacks in the context of economic security and social responsibility]. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva*, vol. 54(1), pp. 211–224. (in Ukrainian)

14. Moholivets A. A., Sysko O. H., Kyrylov I. V. (2024) Stratehichni pidkhody do zabezpechennia nadiinosti ta ekonomichnoi bezpeky devoperiv na rynku zhytlovoho budivnytstva [Strategic approaches to ensuring reliability and economic security of development companies in the housing construction market]. *Problemy henezysu ekonomiky intelektualno-innovatsiinoho kapitalu* : materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf" (Kyiv, November 5–6, 2024.). Kyiv: KNUBA, pp. 286–288. (in Ukrainian)

15. Moholivets A. A. (2023) Modeli ta metody rehuliuvannia finansovoi stiikosti budivnytstva v umovakh ekonomichnoi tsyklichnosti: monohrafiia [Models and methods for regulating financial sustainability of construction under economic cyclicality: monograph]. Kyiv: Lira-K, 290 p. (in Ukrainian)